

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Informatieplichten. Over kennis en verantwoordelijkheid in contractenrecht en buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht

Jansen, K.J.O.

Citation

Jansen, K. J. O. (2012, April 4). *Informatieplichten. Over kennis en verantwoordelijkheid in contractenrecht en buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*. Kluwer, Deventer. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18673>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18673>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/18673> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Jansen, Kasper Jochem Olivier

Title: Informatieplichten : over kennis en verantwoordelijkheid in contractenrecht en buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht

Issue Date: 2012-04-04

Informatieplichten

Informatieplichten

Over kennis en verantwoordelijkheid in
contractenrecht en buitencontractueel
aansprakelijkheidsrecht

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. P.F. van der Heijden,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op woensdag 4 april 2012
klokke 16.15 uur

door

Kasper Jochem Olivier Jansen

geboren te Leiden in 1982

Promotiecommissie:

Promotor: prof. mr. Jac. Hijma
Overige leden: prof. mr. T. Hartlief (Universiteit Maastricht)
prof. mr. J.B.M. Vranken (Universiteit van Tilburg)
prof. mr. A.G. Castermans
prof. mr. J.H. Nieuwenhuis
prof. mr. H.J. Snijders

Lay-out: Anne-Marie Krens – Tekstbeeld – Oegstgeest

© 2011 K.J.O. Jansen

ISBN 978-90-1310-434-9

Van dit proefschrift verschijnt bij Kluwer te Deventer een handelseditie in de serie Recht en Praktijk, Contracten- en Aansprakelijkheidsrecht onder nummer CA5 met ISBN 078-90-1310-433-2

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Verkorte inhoudsopgave

LIJST VAN AFKORTINGEN	XVI
1 INLEIDING	1
1.1 Informatieplichten: tussen kennis en verantwoordelijkheid	1
1.2 Probleemstelling	2
1.3 Opzet	4
1.4 Methode	6
1.5 Terminologie	8
1.6 Plan en wijze van behandeling	13
2 TERREINVERKENNING	15
2.1 Historische ontwikkeling	15
2.2 Juridische grondslag	23
2.3 Inhoud en strekking	30
2.4 Rechtskarakter	36
2.5 Rechtsvergelijking	42
2.6 Frankrijk	44
2.7 Duitsland	54
2.8 Engeland	66
2.9 Europees privaatrecht	77
3 INFORMATIEPLICHTEN IN HET CONTRACTENRECHT	89
3.1 Inleiding	89
3.2 Wilsvertrouwensleer	95
3.3 Wilsvertrouwensleer; casuïstiek	102
3.4 Onbevoegde vertegenwoordiging	124
3.5 Wilsgebreken	140
3.6 Dwaling; informatieplichten	150
3.7 Dwaling; casuïstiek	198
3.8 Uitleg, aanvulling en beperking	241
3.9 Nakoming	265
3.10 Niet-nakoming	271
3.11 Bijzondere overeenkomsten	296
3.12 Afgebroken onderhandelingen	324

4	INFORMATIEPLICHTEN IN HET AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT	333
4.1	Inleiding	333
4.2	Onrechtmatige daad	344
4.3	Onrechtmatige daad; informatieplichten	387
4.4	Onrechtmatige daad; casuïstiek	431
4.5	Risicoaansprakelijkheid	461
4.6	Werkgeversaansprakelijkheid	485
4.7	Oneerlijke handelspraktijken en misleidende reclame	496
4.8	Dienstverlenersaansprakelijkheid	505
5	EEN OVERKOEPELEND PERSPECTIEF	529
5.1	Inleiding	529
5.2	Kennis en verantwoordelijkheid	530
5.3	Informatieplichten	544
5.4	Zelfredzaamheid of altruïsme?	560
5.5	Slotbeschouwing	569
	SAMENVATTING	573
	SUMMARY	589
	LITERATUURLIJST	605
	JURISPRUDENTIEREGISTER	645
	WETSARTIKELENREGISTER	659
	TREFWOORDENREGISTER	663
	CURRICULUM VITAE	673

Inhoudsopgave

LIJST VAN AFKORTINGEN	XVI
1 INLEIDING	1
1.1 Informatieplichten: tussen kennis en verantwoordelijkheid	1
1.2 Probleemstelling	2
1.3 Opzet	4
1.4 Methode	6
1.5 Terminologie	8
1.5.1 Informatieplichten	8
1.5.2 Kennis en informatie	10
1.5.3 (Pre)contractuele vs. delictuele informatieplichten	12
1.6 Plan en wijze van behandeling	13
2 TERREINVERKENNING	15
2.1 Historische ontwikkeling	15
2.1.1 Algemeen	15
2.1.2 Opkomst van informatieplichten in het contractenrecht	16
2.1.3 Opkomst van informatieplichten in het aansprakelijkheidsrecht	18
2.1.4 Opkomst van zorgplichten in het verbintenissenrecht	20
2.2 Juridische grondslag	23
2.2.1 Algemeen; wettelijk kader	23
2.2.2 Redelijkheid en billijkheid; goede trouw	24
2.2.3 Verkeersopvattingen	26
2.2.4 Redelijkheid en billijkheid vs. maatschappelijke zorgvuldigheid	28
2.3 Inhoud en strekking	30
2.3.1 Mededelingsplicht vs. onderzoeksplicht	30
2.3.2 Mededelingsplicht vs. waarschuwingsplicht	32
2.3.3 Bevordering van goed geïnformeerd gedrag	34
2.4 Rechtskarakter	36
2.4.1 Obliegenheit of rechtsplicht?	36
2.4.2 Vervolg; afdwingbaarheid	39
2.5 Rechtsvergelijking	42
2.5.1 Algemeen	42
2.5.2 Plan van behandeling	43
2.6 Frankrijk	44
2.6.1 Inleiding; <i>réticence dolosive</i>	44
2.6.2 Vervolg; <i>l'obligation précontractuelle de renseignements</i>	47

2.6.3	L'obligation de mise en garde	50
2.6.4	Responsabilité du fait des choses	52
2.7	Duitsland	54
2.7.1	Inleiding; Täuschung durch Verschweigen	54
2.7.2	Vervolg; Aufklärungspflicht	56
2.7.3	Schuldrechtsreform; BGB-InfoV	58
2.7.4	Verschuldenshaftung	60
2.7.5	Vervolg; Verkehrspflichten	62
2.8	Engeland	66
2.8.1	Inleiding; no general duty of disclosure	66
2.8.2	Mistake & misrepresentation	67
2.8.3	Negligence	72
2.8.4	Vervolg; the reasonable man	75
2.9	Europees privaatrecht	77
2.9.1	Inleiding; Europese richtlijnen	77
2.9.2	DCFR; pre-contractual information duties	79
2.9.3	DCFR; mistake & fraud	81
2.9.4	European tort law	84
2.9.5	Communis opinio?	87
3	INFORMATIEPLICHTEN IN HET CONTRACTENRECHT	89
3.1	Inleiding	89
3.1.1	Algemeen	89
3.1.2	Zelfredzaamheid of altruïsme?	90
3.1.3	Het standaardarrest: Baris/Riezenkamp	91
3.1.4	Plan van behandeling	94
3.2	Wilsvertrouwensleer	95
3.2.1	Algemeen; wettelijk kader	95
3.2.2	Art. 3:35 BW: informatieplichten over en weer	97
3.2.3	Informatieplichten ex art. 3:33/3:34 BW?	99
3.2.4	Tussenconclusie	101
3.3	Wilsvertrouwensleer; casuïstiek	102
3.3.1	Onbedoelde ontslagneming	102
3.3.2	Vervolg; Westhoff/Spronsen	105
3.3.3	Onbedoelde prijsstelling	108
3.3.4	Vervolg; Postwanorder/Otto	110
3.3.5	Misverstand-gevallen	113
3.3.6	Vervolg; Bunde/Erckens	115
3.3.7	Aanvaarding van algemene voorwaarden	118
3.3.8	Vervolg; Petermann/Frans Maas	122
3.4	Onbevoegde vertegenwoordiging	124
3.4.1	Algemeen; wettelijk kader	124
3.4.2	Informatieplichten ex art. 3:61 lid 2 BW	126
3.4.3	Vervolg; gezichtspunten	129
3.4.4	Vervolg; Kuijpers/Wijnveen	131
3.4.5	Toedoen-vereiste	134
3.4.6	Vervolg; ING/Bera	137

3.5	Wilsgebreken	140
3.5.1	Algemeen	140
3.5.2	Bedrog	142
3.5.3	Vervolg; verschoonbaarheidsvragen bij bedrog?	143
3.5.4	Dwaling; wilsgebrek of gedragstoetsing?	145
3.5.5	Vervolg; wettelijk kader	147
3.6	Dwaling; informatieplichten	150
3.6.1	Art. 6:228 lid 1 sub b BW: mededelingsplicht	150
3.6.2	Vervolg; basisvereisten	152
3.6.3	Vervolg; gezichtspunten	154
3.6.4	Vervolg; onderzoeksplicht uit hoofde van mededelingsplicht?	159
3.6.5	Vervolg; inhoud van de mededelingsplicht	163
3.6.6	Art. 6:228 lid 1 sub a BW: waarheidsplicht	167
3.6.7	Vervolg; kenbaarheidsvereiste	171
3.6.8	Vervolg; onderzoeksplicht uit hoofde van waarheidsplicht?	172
3.6.9	Art. 6:228 lid 1 sub c BW: onderzoeksplicht	174
3.6.10	Vervolg; kenbaarheidsvereiste	177
3.6.11	Art. 6:228 lid 2 BW: onderzoeksplicht van de dwalende	179
3.6.12	Vervolg; onderzoeksplicht bij gerede twijfel	181
3.6.13	Verhouding wederzijdse informatieplichten	182
3.6.14	Vervolg; digitale of analoge benadering?	184
3.6.15	Vervolg; waarheidsplicht prevaleert	187
3.6.16	Vervolg; mededelingsplicht prevaleert	190
3.6.17	Vervolg; status prioriteitsregels	192
3.6.18	Vervolg; evaluatie prioriteitsregels	195
3.6.19	Tussenconclusie	197
3.7	Dwaling; casuïstiek	198
3.7.1	Koop tweedehands auto's	198
3.7.2	Vervolg; Schirmeister/De Heus	200
3.7.3	Vervolg; onjuiste kilometerstand	204
3.7.4	Koop onroerende zaken; NVM-akte	205
3.7.5	Vervolg; deskundige bijstand	208
3.7.6	Vervolg; (bouw)technische gebreken	211
3.7.7	Vervolg; Offringa/Vinck & Van Rosberg	213
3.7.8	Vervolg; Van Daltsen/Gemeente Kampen	219
3.7.9	Vervolg; gevaarlijke of verontreinigende stoffen	223
3.7.10	Vervolg; immateriële gebreken	225
3.7.11	Vervolg; juridische gebreken	226
3.7.12	Vervolg; Wegerif/Quicker	229
3.7.13	Koop kunst en antiek	231
3.7.14	Vervolg; Kantharos van Stevensweert	234
3.7.15	Borgtocht	237
3.8	Uitleg, aanvulling en beperking	241
3.8.1	Uitleg	241
3.8.2	Onderzoeksplichten bij uitleg	244
3.8.3	Mededelingsplichten bij uitleg	247
3.8.4	Basisvereisten en gezichtspunten	249
3.8.5	Vervolg; Hoog Catharijne	250

3.8.6	Aanvulling en beperking	253
3.8.7	Informatieplichten ex art. 6:248 lid 1 BW	256
3.8.8	Informatieplichten ex art. 6:248 lid 2 BW	258
3.8.9	Vervolg; beperkende werking in breder verband	262
3.9	Nakoming	265
3.9.1	Algemeen	265
3.9.2	Wettelijk kader	265
3.9.3	Vervolg; informatieplichten ex art. 6:34 BW	267
3.9.4	Vervolg; Van Tholen/Nationale-Nederlanden	270
3.10	Niet-nakoming	271
3.10.1	Algemeen; wettelijk kader	271
3.10.2	Niet-nakoming vs. dwaling	273
3.10.3	Vervolg; verschillende informatieplichten?	276
3.10.4	Vervolg; Paalman/Lampenier	278
3.10.5	Aansprakelijkheid wegens schending informatieplicht?	282
3.10.6	Vervolg; art. 6:162 BW	283
3.10.7	Vervolg; art. 6:74 BW	287
3.10.8	Vervolg; Cattier/Waanders	289
3.10.9	Toerekening (art. 6:75 BW)	292
3.11	Bijzondere overeenkomsten	296
3.11.1	Algemeen	296
3.11.2	Opdracht, lastgeving en bruikleen	297
3.11.3	Aanneming van werk	299
3.11.4	Verzekering	302
3.11.5	Koop	305
3.11.6	Vervolg; vrijwaring tegen rechtsgebreken (art. 7:15 BW)	306
3.11.7	Vervolg; conformiteitsvereiste (art. 7:17 BW)	309
3.11.8	Vervolg; informatieplichten ex art. 7:17 lid 2 BW	312
3.11.9	Vervolg; uitsluitingsgronden (art. 7:17 lid 5 BW)	315
3.11.10	Vervolg; KTDC/Impro	318
3.11.11	Vervolg; klachtplicht (art. 7:23 BW)	320
3.12	Afgebroken onderhandelingen	324
3.12.1	Algemeen	324
3.12.2	Contractuele of delictuele aansprakelijkheid?	326
3.12.3	Informatieplichten bij afgebroken onderhandelingen	329
3.12.4	Afronding	332
4	INFORMATIEPLICHTEN IN HET AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT	333
4.1	Inleiding	333
4.1.1	Algemeen	333
4.1.2	Zelfredzaamheid of altruïsme?	335
4.1.3	Het standaardarrest: Kelderluik	339
4.1.4	Plan van behandeling	344
4.2	Onrechtmatige daad	344
4.2.1	Algemeen	344
4.2.2	Schuld of risico?	345
4.2.3	Wettelijk kader	348
4.2.4	Art. 6:162 lid 2 BW: rechtsinbreuk	350

4.2.5	Vervolg; informatieplichten bij rechtsinbreuk?	352
4.2.6	Vervolg; leer Smits	353
4.2.7	Vervolg; een alternatief	356
4.2.8	Vervolg; Unocal c.s./Conoco c.s.	358
4.2.9	Art. 6:162 lid 2 BW: wetsschending	363
4.2.10	Art. 6:162 lid 2 BW: onzorgvuldigheid	364
4.2.11	Vervolg; kennisvereiste	367
4.2.12	Vervolg; objectivering & generalisering	369
4.2.13	Vervolg; nieuwe risico's	373
4.2.14	Vervolg; voorzorgsbeginsel?	375
4.2.15	Vervolg; Eternit/Horsting	378
4.2.16	Art. 6:162 lid 3 BW: toerekenbaarheid	382
4.2.17	Vervolg; onrechtmatigheid vs. toerekenbaarheid	384
4.2.18	Tussenconclusie	386
4.3	Onrechtmatige daad; informatieplichten	387
4.3.1	Waarschuwingsplicht van de laedens	387
4.3.2	Vervolg; vereisten	389
4.3.3	Vervolg; basisvereisten	391
4.3.4	Vervolg; gezichtspunten	394
4.3.5	Vervolg; Kelderluikfactoren	397
4.3.6	Vervolg; bezwaarlijkheid van voorzorgsmaatregelen	401
4.3.7	Vervolg; inhoud van de waarschuwingsplicht	404
4.3.8	Vervolg; Jetblast	408
4.3.9	Onderzoeksplicht van de laedens	410
4.3.10	Vervolg; basisvereiste en gezichtspunten	413
4.3.11	Vervolg; Bildtpollen/Miedema	416
4.3.12	Onderzoeksplicht van de gelaedeerde	418
4.3.13	Vervolg; algemeen bekende risico's	420
4.3.14	Vervolg; Eurosportief/Wesselink	423
4.3.15	Verhouding wederzijdse informatieplichten	425
4.3.16	Vervolg; waarschuwingsplicht prevaleert	427
4.3.17	Tussenconclusie	429
4.4	Onrechtmatige daad; casuïstiek	431
4.4.1	Fysieke gevaarzetting	431
4.4.2	Vervolg; Zwiependende tak	434
4.4.3	Zuiver nalaten	436
4.4.4	Vervolg; Struikelende broodbezorger	439
4.4.5	Bijzondere zorgplichten	441
4.4.6	Vervolg; wegbeheerders en terreinbeheerders	444
4.4.7	Vervolg; Gekantelde vrachtwagen	447
4.4.8	Bijzondere risico's	450
4.4.9	Vervolg; kennis omtrent het risico	451
4.4.10	Vervolg; Natronloog vs. Taxus	453
4.4.11	Vervolg; Baas/Hanford Feeds c.s.	456
4.4.12	Vervolg; Melchemie/Delbanco c.s.	458
4.5	Risicoaansprakelijkheid	461
4.5.1	Algemeen	461
4.5.2	Aansprakelijkheid voor roerende zaken	464

4.5.3	Aansprakelijkheid voor opstallen	468
4.5.4	Vervolg; Dijkdoorbraak Wilnis	471
4.5.5	Vervolg; art. 6:174 vs. 6:162 BW	474
4.5.6	Productenaansprakelijkheid	476
4.5.7	Vervolg; gezichtspunten	478
4.5.8	Vervolg; Koolhaas c.s./Rockwool	481
4.5.9	Risico en informatieve context	483
4.6	Werkgeversaansprakelijkheid	485
4.6.1	Algemeen; wettelijk kader	485
4.6.2	Zorgplicht voor veiligheid van de werkomgeving	487
4.6.3	Vervolg; anticipatie op onvoorzichtigheid	489
4.6.4	Vervolg; Bayar/Wijnen	492
4.7	Oneerlijke handelspraktijken en misleidende reclame	496
4.7.1	Algemeen	496
4.7.2	Wettelijk kader	499
4.7.3	Maatstaf: de gemiddelde consument	502
4.8	Dienstverlenersaansprakelijkheid	505
4.8.1	Algemeen	505
4.8.2	Informatieplichten van dienstverleners	508
4.8.3	Financiële dienstverleners	512
4.8.4	Vervolg; optiehandel	514
4.8.5	Vervolg; effectenlease (Dexia)	516
4.8.6	Vervolg; zorgplicht vs. eigen verantwoordelijkheid	521
4.8.7	Vervolg; Fortis/Bourgonje c.s.	524
4.8.8	Afronding	526
5	EEN OVERKOEPELEND PERSPECTIEF	529
5.1	Inleiding	529
5.2	Kennis en verantwoordelijkheid	530
5.2.1	Algemeen	530
5.2.2	Kennisgradaties	530
5.2.3	Bewijs van kennis	533
5.2.4	Objectivering	535
5.2.5	Persoonsgerelateerde en kennisgerelateerde objectivering	536
5.2.6	Vervolg; onderzoeksplichten en generalisering	538
5.2.7	Vervolg; toerekening van kennis	540
5.3	Informatieplichten	544
5.3.1	Rol en betekenis	544
5.3.2	Toepassing; uitgangspunt	548
5.3.3	Model; feitelijke toets	550
5.3.4	Model; normatieve toets	551
5.3.5	Vervolg; gezichtspunten	553
5.3.6	Afbakening; verhouding wederzijdse informatieplichten	555
5.3.7	Uitvoering; naleving en bewijs	557
5.4	Zelfredzaamheid of altruïsme?	560
5.4.1	Autonomiebeginsel; contextgebonden bescherming	560
5.4.2	Zorgplichten; categorische bescherming	561
5.4.3	Precontractuele vs. delictuele informatieplichten	563

Inhoudsopgave

XIII

5.4.4	Vervolg; vrijwilligheid	563
5.4.5	Vervolg; wederkerigheid	565
5.4.6	Vloeiend verbintenissenrecht?	567
5.5	Slotbeschouwing	569
SAMENVATTING		573
SUMMARY		589
LITERATUURLIJST		605
JURISPRUDENTIEREGISTER		645
WETSARTIKELENREGISTER		659
TREFWOORDENREGISTER		663
CURRICULUM VITAE		673

Lijst van afkortingen

AA	<i>Ars Aequi</i>
aant.	Aantekening
AC	Appeal Cases
A-G	Advocaat-Generaal
art.	artikel
AV&S	<i>Aansprakelijkheid, Verzekering en Schade</i>
A&V	<i>Aansprakelijkheid en Verzekering</i>
Bb	<i>Nieuwsbrief Bedrijfsjuridische berichten</i>
BGB	Bundesgesetzbuch
BGB-InfoV	Verordnung über Informations- und Nachweispflichten nach bürgerlichem Recht
BGH	Bundesgerichtshof
BR	<i>Bouwrecht</i>
<i>Bull. civ.</i>	<i>Bulletin civil de la Cour de cassation</i>
BV	Besloten Vennootschap
BW	Burgerlijk Wetboek
BWKJ	BW-Krant Jaarboek
Cass. civ. 1 ^{re}	Cour de cassation, première chambre civile
Cass. civ. 3 ^e	Cour de cassation, troisième chambre civile
Cass. Com.	Cour de cassation, chambre commerciale
Cass. Ch. réun.	Chambres réunies de la Cour de cassation
Cc	Code civil
CESL	Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Common European Sales Law
Ch. D.	Chancery Division
curs.	cursivering
<i>D.</i>	<i>Recueil de jurisprudence Dalloz</i>
DCFR	Draft Common Frame of Reference
DGF&J	De Gex, Fisher, and Jones' English Chancery Reports
diss.	dissertatie
EGLR	Estates Gazette Law Reports
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ERCL	<i>European Review of Contract Law</i>
ERPL	<i>European Review of Private Law</i>
EWCA	England and Wales Court of Appeal (beschikbaar via < www.bailii.org >)
Exch	Exchequer Division
Gw	Grondwet
HL	House of Lords

Hof	Gerechtshof
HR	Hoge Raad der Nederlanden
HvJ EG	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
Inv.	Invoeringswet
JA	<i>Jurisprudentie Aansprakelijkheid</i>
JAR	<i>Jurisprudentie Arbeidsrecht</i>
JBN	<i>Juridische Berichten voor het Notariaat</i>
jo.	juncto
JOR	<i>Jurisprudentie Onderneming & Recht</i>
KB	King's Bench
KNB	Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (voorheen: Koninklijke Notariële Broederschap)
ktr.	kantonrechter
LJN	<i>Landelijk Jurisprudentie Nummer</i> (< www.rechtspraak.nl >)
losbl.	losbladige uitgave
LR	Law Reports
L&S	<i>Letsel & Schade</i>
m.nt.	met annotatie
MO	Mondeling Overleg
Mon.	Monografieën
MvA	Memorie van Antwoord
MvT	Memorie van Toelichting
MvV	<i>Maandblad voor Vermogensrecht</i>
M&R	<i>Milieu & Recht</i>
NbBW	<i>Nieuwsbrief BW</i>
NJ	<i>Nederlandse Jurisprudentie</i>
NJB	<i>Nederlands Juristenblad</i>
NJF	<i>Nederlandse Jurisprudentie Feitenrechtspraak</i>
NJV	Nederlandse Juristen-Vereniging
NJW	<i>Neue Juristische Wochenschrift</i>
nr.	nummer(s)
NTBR	<i>Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht</i>
NtER	<i>Nederlands tijdschrift voor Europees Recht</i>
NTHR	<i>Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht</i>
NvW	Nota van Wijziging
OU	Open Universiteit (Heerlen)
O&A	<i>Overheid en Aansprakelijkheid</i>
O&F	<i>Onderneming en Financiering</i>
p.	pagina('s)
par.	paragra(a)f(en)
PECL	Principles of European Contract Law
PEL SC	Principles of European Law, Service Contracts
PETL	Principles of European Tort Law
PG	Parlementaire Geschiedenis
P-G	Procureur-Generaal
PICC	Unidroit Principles of International Commercial Contracts
plv.	plaatsvervangend
Prg.	<i>De Praktijkgids</i>

QB	Queen's Bench
Rb.	Rechtbank
red.	redactie
RG	Reichsgericht
RGZ	<i>Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen</i>
RM <i>Themis</i>	<i>Rechtsgeleerd Magazijn Themis</i>
r.o.	rechtsoverweging
RO	Wet op de Rechterlijke Organisatie
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
<i>RvdW</i>	<i>Rechtspraak van de Week</i>
Sr	Wetboek van Strafrecht
S&S	<i>Schip en Schade</i>
TBR	<i>Tijdschrift voor Bouwrecht</i>
TM	Toelichting Meijers
TMA	<i>Tijdschrift voor milieuschade en aansprakelijkheidsrecht</i>
TOP	<i>Tijdschrift voor de Ondernemingsrechtpraktijk</i>
TPR	<i>Tijdschrift voor Privaatrecht</i>
TRA	<i>Tijdschrift Recht en Arbeid</i>
<i>TvC</i>	<i>Tijdschrift voor Consumentenrecht & Handelspraktijken</i>
<i>TvG</i>	<i>Tijdschrift voor Gezondheidsrecht</i>
UvA	Universiteit van Amsterdam
v	versus
<i>VersR</i>	<i>Versicherungsrecht</i>
VR	<i>Verkeersrecht</i>
<i>VrA</i>	<i>Vermogensrechtelijke Analyses (voorheen: Vermogensrechtelijke Annotaties)</i>
VU	Vrije Universiteit
vzr.	voorzieningenrechter
W	<i>Weekblad van het Recht</i>
Wft	Wet op het financieel toezicht
WLR	Weekly Law Reports
WPNR	<i>Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie</i>

NJ-annotatoren:

ARB	A.R. Bloembergen
BW	B. Wachter
CJHB	C.J.H. Brunner
DJV	D.J. Veegens
DWfV	D.W.F. Verkade
EAAL	E.A.A. Luijten
EMM	E.M. Meijers
G	W.C.L. van der Grinten
GHvV	G.J.J. Heerma van Voss
GJS	G.J. Scholten
HB	L.J. Hijmans van den Bergh
HJS	H.J. Snijders
JBMV	J.B.M. Vranken

JdB	J. de Boer
JH	Jac. Hijma
LEHR	L.E.H. Rutten
MMM	M.M. Mendel
PAS	P.A. Stein
PvS	P. van Schilfgaarde
WHH	W.H. Heemskerk
WMK	W.M. Kleijn

